

CÍSAŘOVNA ALŽBĚTA.

Román od Viléma Boroše.

"Učinila jsem s radostí, co jsem mohla," odpověděla císařovna s obvyklou něžnou milostivostí. "Ale ráda bych ještě něco viděla! Ráda bych věděla, co řekne generál, až vás v těchto uherských šatech svatebních spatří?..."

"Snad ani nebude moci promluvit, jak bude překvapen! Oh, vždyť jsem si nikdy, nikdy ani netroufala snít o takovém štěstí!"

"Přijďte zítra ke mně a povězte mi, co se stalo, když vás ženich váš spatřil."

"Prosím, veličenstvo."

"Nyní pak jděte do svého pokoje a vyčkejte takto ustrojena pana barona."

"K službám, veličenstvo."

Císařovna propustila Julii.

Julie odešla se do svého bytu. Na chodbách a na schodech jí ustupovali lokajové překvapeně z cesty, tělesní gardisté a dvorní dámy pak s rozkoší se za ní dívali.

"Opravdová postava nevěsty!" říkali si.

Julie našla na stolku lísteček. Hajduk podával jí právu, že v služebních záležitostech bude do večera zaměstnán; ale v sedm hodin večer obejmě svou sličnou nevěstu, nechť na něho trpělivě čeká.

Bylo teprve deset hodin ráno.

"Do sedmi hodin bych čekala takto nastrojená?" uvažovala Julie. "Ne, toho bych nesnesla! Do večera přestrojím se ještě jednou, jejímu veličenstvu pak oznámím, že se Hajduk vrátí až večer."

Julie stanula před zrcadlem a kochala se svým obrazem, který se v něm obrátil.

Mezitím se dvěti tiše, pomalu otevřely a někdo tiše zavolal:

"Julie!... Julie!..."

"Kdo to?" tázala se Julie překvapeně. "Takový hlas... Probož, snad to není!..."

"Jsem to já, já!" ozval se důvější hlas. "Jsem kněžna Lukrecie, ale tiše! Neřkejte nikomu ani slovíčko, chci svému dražnému, dobrému choti uchystati překvapení."

Kněžna Lukrecie vklouzla do komnaty a Julii — vymřel v hrdle hlas.

Dívala se ztrnule, bledá, zaražená na Lukrecii.

Kněžna byla v prostých šatech cestovních.

Přicházela přímo z dráhy a chtěla prosit Julii, aby připravila jejího chotě na shledání se s ní.

"Konečně jsem tady také já!" pravila Lukrecie plna radosti. "Oh, kdybyste věděla, kolikrát nešťestí a kolikrát nehody mě stihly, než jsem se sem dostala! Ale — hle, teď teprve vidím, jak zasmušile na mne pohlížíte?..."

"Snad se ani neradujete, že jsem přišla?... A pak, hle, jak jste nastrojená!... Kam se chystáte? Do dvorního plesu? Což vás znovu již i na dvorní plesy? To je krásný pokrok!... Jenomže jest smutek, dvorní plesy se nekonají!..."

"Co znamenají tyto šaty, Julie? Vy jste nevěstou, vidíte? Bohudíky! Jest již čas, abyste i vy byla šťastná, má drahá! Slyšela jsem ve Vídni, že otec Timotej dít v Pešti a že již vystoupil ze řádu. Jest on snad šťastným ženichem?"

"Pro lásku boží, odkud přicházíte?" ptala se Julie, sebravši všechny své síly, aby neodlehla.

Vždyť viděla v tom okamžiku, jak všechny její naděje, její štěstí, radost, celý život její se ničí!...

"Odkud jsem přišla? Inu z Mexika! Oh, nelze tak rychle říci, co vše se se mnou stalo! Pronásledovali mne, honili mne, štváli mne, žila jsem jako pronásledovaná dravé zvíře. V posledním čase

ujala se mne slečna Lea Resbartova — kdyby jí nebylo, dávno již bych byla mrtvolou... Nuže pojďte, obejměte mne! Nevítejte mne tak ledově, tak chladně, jako byste se na mne hněvala?"

Kněžna Lukrecie vztáhla ruce k objetí.

Ale Julie se nehnula. Točil se s ní pokoj, země, celý svět!

Kněžna Lukrecie mluvila se srdcem přeplněným jako dítě, jenž se k rodičům svým náhle vrátí. Nemyslí ani, nezkouší ani příliš zděšenou tvář Julii, jenom mluvila, mluvila, vyptávala se.

"Co dělá můj drahý, jediný Štěpán?... Jest zdrav? Vzpomíná na mne? Mluví o mně? Jest asi nesmírně smutný! Ubožák, ani neví, jsem-li živa či mrtva!..."

Ah, mohu si již představit jeho radost, až mne uvidí, až mu poběhnu vstříc a vpadnu mu v objetí, až ho zulíbám! Prosim vás, neřkejte mu nic... Schovám se, až bude mít příjiti... A pak rychle vystoupím!... Oh, sotva se mohu dočkat, abych ho již spatřila."

Z očí Juliiných vytryskly slzy. V hrozné té chvíli překvapení nemohla se rychle rozhodnouti, co by měla dělati!

Jak má říci pravdu?

A má jí vůbec říci?

"Ne, ne! Řeknu-li jí něco, poděsí se také a byla by s to vrhnouti se do Dunaje a má duše byla by obtížena věčnou výčitkou!" uvažovala chvějící se Julie. "Vidím, že Bůh nechce, abych byla Hajdukova. Podruhé již sňatek náš přerušuje. Julie, nešťastné stvoření, tobě již nezbyvá nic jiného než odříkání, odříkání!..."

"Vy pláčete, Julie?" tázala se Lukrecie s překvapením. "Ubíjela jsem vás?"

"Oh, nikoli, buďte klidna, kněžno, mně neschází nic. Jenom ne očekávaný váš příchod mne tak velice překvapil, neboť zde považují vás všichni za mrtvou; vypravuje se, že vás mexičtí vojáci zavraždili!..."

"A můj ubohý chot' také pro mne truchlí, vidíte?"

"Ano, truchlí také."

"Již netruchlí?"

"Netažte se, kněžno. Posadte se, abychom si vymysleli způsob, jak ho překvapiti."

"Julie, vy se třesete na celém těle... Tuším něco. Řekněte mně to upřímně, vždyť mne to nemůže urazit — považovali jste mne za mrtvou... Vy jste nevěstou mého Štěpána, Julie?"

"Ano, jsem, kněžno. Oh — ale Julie naučila se odříkání!"

"Můj Bože, já tedy přišla jsem sem způsobit žal tak nesmírný? Oh, proč jen Lea Resbartova můj život zachraňovala! Proč žiji? Proč jsem v Mexiku nezahynula v těch strašných útrapách?!"

Lukrecie klesla na divan a plakala.

Julie jí pomáhala.

Královský dar může si tedy obléci do rakve. Může s ním odejti uvažnout, umřít, utrápit se!

Kolik krásných a milých snů se v tu chvíli rozplynulo!

"Víte co," pravila Lukrecie náhle. "Já odtud odejdu! Nikdo mne neviděl přicházeti, nikdo mne zde nezná! Proč bych se stavěla vašemu štěstí v cestu? Hajduk by se z toho mohl znovu rozstáti. Ne, ne, já budu obětí, já vám půjdu z cesty!"

"Čeho byste tím dosáhla, kněžno? Náš sňatek jest určen na pozejtek. Není zákona, který by ve dvou dnech manželství rozvá-

zal! Já vím, že kněžna žije, a mou povinností jest odlíci se."

"Zákon ve dvou dnech mne nerozvede od muže — ale smrt učiní to za jediný okamžik!"

"Nemluvejme o tom, kněžno; vždyť vím, že Hajduka nesmírně milujete."

"Oh, nelze vyjádřiti slovy, jak velice ho miluji!" vzdychla si Lukrecie. "A teď, kdy neviděla jsem ho tak dlouho, kdy žil odloučen ode mne, tím více jsem po něm toužila. Ah, s jakou radostí jsem přicházela z nádraží sem, jak se mně srdce chvělo! Myšlénka, že ho za nedlouho uvidím, že ucítím jeho objetí, jeho sladké polibky, že uvidím jeho upřímný pohled, že uslyším jeho hlas, jeho milostná slova — vše to uvádělo všecku mou krev do varu!... A hle, co na mne čeká?... Smutek, žal a zoufalství!..."

"Pamatujte se, kněžno," pravila Julie smutně. "Smutek, žal a zoufalství náležejí mně! Vy, kněžno, jste choti Hajdukova, a Štěpán svou kněžnu nesmírně miloval! Já vyhnu se vám z cesty, ačkoliv vím, že srdce mé při tom pukne a se zakrvácí!... Mám myšlénku, která mně právě napadá a — myslím, že bude dobrá... Převléknu se teď. Hajduk přijde teprve o sedmé hodině večer. Vy, kněžno, obléknete se k sedmé hodině do těchto svatebních šatů a budete na něho čekati zde v tomto pokoji. Ostatní světe mně... Hajduk sem přijde, bude překvapen, ale pak bude zase milovati a zbožňovati svou kněžnu!"

"Proč bych oblékala se do oněch šatů?"

"Překvapení bude milejší. Prosim vás, učíte mi po vůli!"

"A co chcete vy udělati?"

"I toho se do večera dozvíte. Neplačte, nenaříkejte, vpravme se do svého osudu, skloňme se před vůlí Páně."

Kněžna Lukrecie slíbila, že večer se oblékne do svatebních šatů Juliiných.

"A teď kněžno, promiňte, že vás na krátký čas opustím. Zbývá mně ještě něco ve vedlejší komnatě vykonati."

"Polibte mne, Julie, a neklňte mně, vždyť Bůh mně vidí do duše, že jsem nechtěla vašeho nešťestí."

Julie objala kněžnu.

"Vím... vím... Jsme nešťastny!" zašeptala tiše a z očí vytryskly jí velké slzy.

Julie s kněžnou se objaly a políbily.

Lukrecie splakala nad velikým neštěstím Juliiným. Julie oplakávala Hajduka, jež od svého dětství milovala láskou tak čistou a snivou a jež nyní na věky ztratila!

Julie převlékla se v druhé komnatě, sbalila si všechny památky, vzala k sobě všechny své klenoty a také své úspory a sedla si u stolu.

Psalá psaní.

Psaní na rozloučenou svému ženichu, manželji jině.

Toto psaní, zmáčené slzami, znělo takto:

"Drahy Štěpáne! Můj milovaný ženichu! Moje všecko na tomto světě! Roač vřelé slzy, chápu se péra, abych se s tebou na věky rozloučila. Nebes pán jest proti nám a před svatou vůlí jeho jest se nám ukloniti. Tvá žena, kterou jsi zbožňoval, kterou jsi zahrnoval svou nadšenou láskou, mladá a sličná Lukrecie se vrátila. Přišla! Neuměla, jak ti říkati, jest zde a plna nedočkavé touhy, po tobě!... Její příchod znamená naše rozloučení. Nyní již, když jsem se již domnívala, že jsi můj, nemohla bych s klidnou duší dívati se na vaše milování, jako jsem učinila v Mexiku. Také v mých řadrech bije slabé srdce ženské, v němž by se mohla čistá a neposkvrněná láska snadno proměnit v nenávisť! Koho bych obviňovala, že je příčinou mého nešťestí? Kdo zavínil, že jsem s prahu ráje znovu odstrčena a že mé rty na-

darho hledají, nadarmo žijí po nebeském blahu!... Nikdo!... Nikdo!... Nejméně však ty nebo Lukrecie!... Nechte mně tedy má muka a mé trápení! Odnesu je s sebou. Kam se obrátím, kam půjdu, nevím ani sama. Ale ustoupím vám nadobro z cesty, nikdy o mně více nensyříte! Na blízku Lukrecie mohla bych býti pouze sokyní, sokyní pinou hněvivých vášní a černé nenávisti. A rci, proč bych tvou choť nenáviděla? Miluji ji a cti mou památku, jako já uchovávám si ve svém srdci laskavou tvou tvář až do posledního svého vzdechu. K Lukrecii buď dobrým a něžným. Snad naši otcové se nečím hrozným provinili, že nás nebasa tak těžce zkoušejí. Jejím veličenstvu císařovně polib za mne poníženě a úctyplně ruku. Drahocenný její dar, svatební šaty a dýmavý náhrdelník, s sebou nebětu, protože mně již dary tyto nepatří. A přeče jak ráda bych si je vzala s sebou do hrobu, až umru!... Bud' s Bohem, můj Štěpáne!... Budiž s Bohem, všechna radosti mého srdce, všechno blaho a spásno mé duše!... Bud' s Bohem, ty drahý, ty dobrý!..."

Tvá nešťastná Julie."

Z prsou Juliiných vydral se těžký a bolestný vzdech.

Poslední vůle její byla napsána, naděje její všechna klesla do hrobu! Všecka!

Zalopila list do obálky a schovala ho do kapsy.

Pak se vrátila zase k Lukrecii. Nutila smutnou, bolestnou tvář svou k úsměvu, chtěla ukázati svou sílu, chtěla ukázati, že ona, slabá žena, dovede s krutými ranami osudu zápasiti.

Lukrecie, dáma neobyčejně vynikající a jemná, poznala a viděla to hned. Ale nepromluvila. Co mohla také říci, když stěžl mohla se dočkat, aby se se svým chotěm shledala!

"Svatební šaty i s dýmavým šperkem položila jsem vedle v pokoji na stůl," pravila Julie kněžně.

"Před sedmou hodinou se do nich ustrojíte, způsobíte mně tím radost..."

"Slíbila jsem vám již, má drahá, že se do nich obléknu. Kam jdete teď?"

"Mám cosi vyříditi."

"Budete dlouho pryč?"

"Tentokrát dlouho, paní kněžno. Velmi dlouho... Bud' s Bohem, milujte svého muže, milujte ho, aby si Štěpán nikdy na mne nevzpomněl!"

Julie pronesla poslední slova s jakýmsi důrazem.

"Co tím chcete říci?" tázala se Lukrecie s překvapením.

Ale odpověď nedostala žádnou. Julie vyšla z pokoje. V ruce držela pouhé malou černou přerušil brašnu.

V síni zavolala si služebnou.

"V pokoji mém dlí host, jež nesmíte na světě nikomu vyraziti. Rozuměla jste?"

"Rozuměla, slečno."

"Pokud pan generál baron Hajduk o sedmé hodině večer nepřijde, nesmí nikdo do mých pokojů vstoupiti. Ani ne vy. Rozumíte?"

"Rozumím, slečno."

"Nyní pak vezměte toto psaní a dejte pozor na vše, co vám řeknu."

"Prosím."

"Až pan baron vstoupí do mého pokoje, počkáte pět minut a pak půjdete za ním a odevzdáte mu tento list. Pět minut po příchodu baronově! Rozumíte?"

"Ano, rozumím. Milostivá slečna jest dne velmi pohněvána, vždyť přeče komám vždy své povinnosti věrně, neměla jste na mne nikdy žádných stížností."

"Pravdu díte, jsem trochu rozčilená, není však divu, mám mnoho práce, za dva dni jest svatba."

Julie odkvapila.

Rty pevně svírala, aby nemusela vzlykati, oči napolo přimhouřila, aby loučení s hradem, v němž to-

lik blaženosti a štěstí jí obklopovalo, nebylo jí tak těžkým.

Spěchala přes most, na peštáky běh, šla na nádraží a koupila si lístek směrem k Hortobádi...

Císařovna byla zvědavá, jaké asi způsobí svatební šaty překvapení. K večeru při procházce si na ně vzpomněla a umřela si, že se k Julii podívá. V oně truchlivé sklíčenosti, jež následkem smutného osudu císaře Maxmiliána všechnen život při dvoře těsnila, lahodilo císařovně Alžbětě, mohla-li působením dobrodružní myšlenky své jiným směrem odvrátiti.

Bylo náhodou sedm hodin, když se na procházku vydala.

Na dvoře hradním, u schodů, vedoucích k přibytku Juliina, potkala Hajduka, který podle pravidel u dvora panujících zastavil se tři kroky před císařovnou, obrátil se k ní a salutoval.

"Kampak, kam?" tázala se císařovna s vlídným úsměvem.

"Ku své nevěstě," odpověděl Hajduk s hlubokou poklonou.

"Já rovněž se k ní ubírám. Nu, ale jen na několik okamžiků, nebojte se, nebudu blaho vaše rušiti."

"Ah, veličenstvo... taková milost...!" koktal Hajduk s překvapením a ubíral se s císařovnou do bytu Juliina.

Lukrecie stála před velikým zrcadlem, obrácena zády ku dveřím, a zapínala si právě dýmavý náhrdelník.

V drahocenných šatech podobala se andělu.

Hajduk otevřel dveře a její veličenstvo první vstoupilo do pokoje.

Pak vešel i Hajduk přes práh. "Nuže, drahá Julie, zde vám přivádím pana barona, ukažte, jak vám to bude spolu slušeti!"

Císařovna se blaženě usmála. Hajduk se rovněž smál a to blaženě.

Byl tolik šťasten!

V tom okamžiku se Lukrecie obrátila.

"Vaše veličenstvo, kořím se s hlubokou pokorou..." šeptala s pohnutím.

Hajdukovi stýdla krev v těle. Na sličných tvářích vznešené paní ztrnul úsměv.

"Co to? Co se tu stalo?... To jest má žena, Lukrecie!" pravil Hajduk zaražen.

"Skutečně, kněžna Lukrecie," šeptala císařovna. "Tedy zprávy byly nepravé..."

"Štěpáne! Drahy Štěpáne! Ano, jsem to já, tvá milující Lukrecie, tvá věrná žena!... Pojď, obejmi mne, přivíň mne k sobě, neboj se mne, Julie, se již smířila, Julie mně odpustila... Vždyť nejsem ničeho přičinová... Nemohu přeče za to, že mne nepřátelé nezabili!"

Hajduk přistoupil k Lukrecii a uchopil ji vášnivě za obě ruce.

"Ženo! Stal jsem se hrozně nešťastným... Ale na tebe se nesmím hněvati, ne, ne!... Kde jest Julie?"

V tom vstoupila komorná.

"Milostivá slečna posílá vaší excellenci tento list, pane generále," pravila služka a odevzdala dopis Juliina.

Hajduk četl s tlumeným vzlykotem poslední slova Juliina.

"Veličenstvo! Nejjasnější paní našel! Co máme dělati v tomto hrozném postavení?" tázala se skoro zoufale.

"Milujte svou choť, tím jste povinen Lukrecii, sobě, Bohu i zákonům," pravila císařovna s pohnutím a slavnostně.

Lukrecie vrhla se císařovně k nohám a s pláčem, vzlykajíc pronášela třesoucím se hlasem díky.

Hajduk stál se založenýma rukama a zamračen, s vyjevenou tvář uprostřed pokoje. V duši jeho vřela bouře zoufalství.